

**«8D03102 – Мәдениеттану» мамандығы бойынша
 философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынылған
 САРИЕВА АЛЬБИНА ТЕЛЬМАНОВНА
 «Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жаһандық және жергілікті өлшемдер»
 тақырыбындағы диссертациялық жұмысына
 Ресми рецензенттің жазбаша пікірі**

№ р/н	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі (жауап нұсқалары)	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Сариева Альбина Тельмановнаның «Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жергілікті және жаһандық өлшемдер» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдарды дамытудың стратегиялық басым бағыттарына толық сәйкес келеді. Зерттеу білім берудегі мәдени өзгерістер, жаһандану мен жергілікті құндылықтардың өзара әрекеттестігі мәселелерін қамти отырып, қоғамның білімдік және мәдени сұраныстарына жауап беретін өзекті ғылыми әрі практикалық маңызы бар саланы қарастырады. Бұл тақырып Қазақстан Республикасының 2020-2025 жылдарға арналған Білім және ғылымды дамыту мемлекеттік бағдарламасындағы «Цифрлық білім беру экосистемі», «Қазақстан-2050» стратегиясындағы бәсекеге қабілетті ұлттық білім моделі басымдықтарымен үйлеседі. Диссертациялық жұмыстағы қашықтықтан білім беру мәдениетінің концептуалды аспектілері «Ұлт жоспары – 100 нақты қадам» құжатында көрсетілген цифрлық экономика мен білім беру жүйесін жаңғырту қағидаттарына, сондай-ақ әлеуметтік бірлік пен қоғамдық келісімді сақтай отырып, білім беру теңдігін арттыру міндеттеріне сәйкес келеді. Сонымен қатар, зерттеу қашықтықтан білім берудің мәдени өлшемдері, инклюзивтілік және өмір бойы білім алу концепциясы тұрғысынан ЮНЕСКО-ның «Білім 2030» күн тәртібімен, Дүниежүзілік банктің адами капиталды дамыту жөніндегі

			индикаторларымен және Еуропа Кеңесінің цифрлық білім беру саласындағы халықаралық ұсынымдарымен үндес. Қазақстанның жергілікті мәдени ерекшеліктері мен жаһандық білім беру трендтерінің тоғысында қашықтықтан білім беру мәдениетін зерттеу мемлекеттік білім саясатының, цифрлық инфрақұрылымды басқарудың және оқытудың мәдени-бейімделген әдістерінің тиімділігін арттыруға бағытталған. Осы тұрғыдан алғанда, тақырыптың таңдалуы уақыт талабына сай, еліміздің цифрлық білім беру саласындағы әлеуметтік-мәдени сұранысына жауап береді және мәдениеттану ғылымының даму бағыттарымен толық сәйкес келеді.
		1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) <u>Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</u>	Сариева А.Т. диссертациялық зерттеуі Қазақстан Республикасы Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына, атап айтқанда, Елдің интеллектуалдық әлеуеті (Intellectual Potential of the Country) бағытына толық сәйкес келеді. Бұл бағыт аясында, Қоғамдық сананы қалыптастыру, гуманитарлық технологиялар, мәдени интеграция мақсаттарын қалыптастыру барысында бар мәселелерді шешуге ықпал етіп, қашықтықтан білім беру мәдениетін жаһандық және жергілікті деңгейде концептуалды тұрғыда қарастыру, оның мәдени интеграциядағы рөлін анықтау, жұмыстың маңыздылығын арттырады. Осылайша, диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының әлеуметтік-гуманитарлық ғылымын жаңғыртуға және қашықтықтан білім беру мәдениеті арқылы қоғамдағы тұрақтылықты қамтамасыз етуге айтарлықтай ғылыми үлес қосады.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін <u>қосады</u> /қоспайды, ал оның маңыздылығы <u>ашылған</u> /ашылмаған.	Рецензиялауға ұсынылған диссертациялық жұмыс ғылымның дамуына елеулі үлес қосады және Қазақстандағы қашықтықтан білім беру мәдениетін мәдениеттанулық тұрғыдан кешенді зерттеудің алғашқы іргелі еңбектерінің бірі болып табылады. Автор қашықтықтан білім берудің теориялық, әдістемелік және эмпирикалық аспектілерін зерттеу арқылы қазіргі заманғы

			әлеуметтік ғылымдардағы маңызды ғылыми және қоғамдық мәселені көтеріп отыр. Атап айтқанда, зерттеуде урбанизация және цифрландыру жағдайында қашықтықтан білім берудің мәдениет ретінде қалыптасу ерекшеліктері, жергілікті мәдени дәстүрлер мен жаһандық білім беру трендтерінің өзара әрекеттестігі, сондай-ақ білім беру ортасындағы сенім, интеграциялық стратегиялар және мәдени капиталдың рөлі қарастырылған. Бұл жұмыс ғылымда бұрын жүйелі түрде қарастырылмаған тақырып – қашықтықтан білім алу мәселесін тек педагогикалық немесе әлеуметтанулық өлшемдер арқылы ғана емес, онымен қатар мәдениеттанулық концепция арқылы білім беру мәдениетінің әлеуметтік табиғатын жан-жақты сипаттауымен ерекшеленеді. Диссертация қашықтықтан білім беру ортасындағы мәдени капиталдың қалыптасу тетіктерін, отбасының және әлеуметтік желілердің рөлін, сондай-ақ миграциялық және урбанистік факторлардың білім алушылардың бейімделуіне ықпалын жаңа деңгейде түсіндіруге мүмкіндік береді.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) <u>жоғары</u>; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Диссертацияда автордың өзі жазу принципі жоғары деңгейде. Біріншіден, Сариева А.Т. зерттеу жұмысында ғылыми тілді жүйелі қолданып, қашықтықтан білім беру мәселесін зерттеудегі парагигмалар мен теориялар шеңберінде өз бетінше дербес талдауы ерекше байқалады. Екінші көңіл аударарлық сәт, ғылыми текстті ұсыну барысында сілтемелерді сауатты пайдалануы – автордың зерттеу мәдениетінің биік деңгейін көрсетеді. Одан бөлек, жұмыстағы тұжырымдар мен қорытындылар автордың жеке талдамалық ойлауының жемісі болып табылады. Бұл еңбек қашықтықтан білім беру мәдениетінің әлеуметтік табиғатын, жергілікті мәдени ерекшеліктер мен жаһандық үдерістердің тоғысындағы интеграциялық механизмдерді сыни тұрғыда түсіндіру қабілетін айқын көрсетеді. Қорытындылай келе, бұл аспектілер, автордың жеке ғылыми ойлау қабілеті мен жоғары зерттеу мәдениетін

			айғақтайды. Сонымен қатар, жұмыста өзге авторлардың мәтіндерін тікелей көшіру орын алмаған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) <u>негізделген</u> ; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Сариева А.Т. қорғауға ұсынған диссертациялық жұмысының өзектілігі толық негізделген. Атап айтқанда, қашықтықтан білім берудің жаңа мәдени парадигма ретінде қалыптасуы. Цифрлық трансформация жағдайында қашықтықтан білім беру тек технологиялық құрал ғана емес, білім алу мен берудің дербес мәдени форматына айналуға. Бұл үдеріс жаңа әлеуметтік-мәдени шындықты қалыптастырып, оны ғылыми тұрғыдан концептуалдауды талап етеді. Диссертацияның өзектілігінің тағы бір маңызды негіздемесі – бұл қашықтықтан білім беру мәдениетінің мәдени интеграциядағы рөлін зерттеу маңыздылығы. Автор еңбегінде пандемиядан кейінгі кезеңде қашықтықтан білім беру Қазақстанда кең таралып, халықтың әртүрлі топтарының (урбанизация деңгейі, этникалық тегі, әлеуметтік статусы, мүмкіндігі шектеулі азаматтар) білім алуына әсер еткендігін, арнайы платформалардың болуының нәтижесінде білім сапасына кері әсерлері туралы мәселелерін көтереді. Берілген диссертацияны өзектілігінің тағы бір маңызды негіздемесі – білім беру ортасындағы сенім және мәдени капитал мәселелері. Диссертацияда бұл мәселе қашықтықтан білім берудің жаһандық үдерістері мен Қазақстандағы жергілікті мәдени тәжірибелердің өзара байланысы аясында қарастырылады. Диссертант қашықтықтан білім берудің Қазақстанда тек техникалық жаңашылдық ретінде ғана емес, сонымен қатар білім беру модернизациясына, коммуникациялық нормалардың, әлеуметтік қатынастардың және құндылықтық бағдарлардың өзгеруіне ықпал ететін құбылыс ретінде қалыптасып отырғанын негіздейді. Осы және басқа да негіздемелер, диссертациялық жұмыстың жалпы өзектілігі мен, соның ішінде, мәдениеттану саласында зерттеу қажеттілігін негіздеп отыр.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация	«Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жаһандық

		тақырыбын айқындайды 1) <u>айқындайды</u>; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	және жергілікті өлшемдер» тақырыбындағы диссертациялық зерттеудің мазмұны диссертация тақырыбын толық көлемде айқындайды және құрылымдық бөліктерінде атау мен мазмұнның сәйкестігі сақталған. Бірінші тарауда автор заманауи мәдениет жүйесіндегі қашықтықтан білім беруді зерттеудің теориялық және әдіснамалық негіздерін ұсынған, атап айтқанда, мәселені мәдениеттанулық теория контекстінде талдау берілген. Екінші және үшінші тарауларда, автор, қашықтықтан білім беру жаһандық және ұлттық мәдениет концепті ретінде терең талдау жасалған. Екінші тарауда, атап айтқанда, қашықтықтан білім беру мәселесін унификация құралы ретінде түсіндіре отыра, мәдени тәуекелдері мен қатерлерін ашық түсіндіреді. Үшінші тарау қашықтықтан білім беруді ұлттық мәдени концепт ретінде қалыптастырудың теориялық, эмпирикалық және прогноздық негіздерін тұтас қамтиды. Жалпы алғанда, диссертация мазмұны қашықтықтан оқудың мәдениеттанулық концептісін кешенді түрде қарастырады. Диссертациялық жұмыстағы барлық тараулар зерттеудің тақырыбын толық ашып, жұмыста қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуге ықпал етеді.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u>; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Жұмыстың мақсаты мен міндеттері зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді, олар нақты және логикалық тұрғыдан дұрыс тұжырымдалған. Диссертациялық жұмысты оқу барысында, зерттеу жұмысының жоспары қисынды, әрі орындалуы жоғары академиялық талаптарға сай екендігі көрінеді. Автор еңбегінде қашықтықтан білім беруді қазіргі заманғы мәдениет тұжырымдамасы ретінде концептуализация ұсынып, оны жаһандық мәдени үдерістер мен жергілікті әлеуметтік-мәдени тәжірибелердің өзара әрекеттесу контекстінде қалыптасуын, қызмет ету және трансформациялану механизмдерін анықтаған. Осылайша, берілген жұмысты орындауда, автор қойылған мақсат міндеттерге толық қол жеткізген деп қорытындылауға болады. Әсіресе, қорытынды бөлімде жүргізілген автордың талдауы міндеттердің мазмұнын толық ашып, зерттеу пәні мен

			объектісін кешенді түрде көрсетеді. Автордың ұсынған тұжырымдары мен қорытындылары бастапқыда қойылған мақсат пен міндеттердің ғылыми тұрғыдан дұрыс айқындалғанын дәлелдейді.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) <u>толық байланысқан</u>; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Жұмыстың құрылымдық элементтерінің арасында мазмұндық және логикалық тұтастық сақталған, олар бірін-бірі жалғастыра отырып, ғылыми дәйектілік аясында дамиды. Диссертациялық зерттеудің келесідей ерекшеліктері бар: • ол қашықтықтан білім беруді мәдениеттанулық тұрғыда кешенді қарастыратын жүйелі еңбек; • барлық құрылымдық бөлімдер арасында мазмұндық және логикалық тұтастық сақталған; • бөлімдер бір-бірімен сабақтасып, ғылыми қисын аясында дамиды; • барлық бөлімдер өзара мазмұндық байланыста және зерттеу мақсатына толық бағытталған; • құрылым ішкі ғылыми бірлікті, қисындылықты және зерттеу логикасын толық қамтамасыз етеді. Сондықтан, ұсынылып отырған диссертациялық зерттеуді қашықтықтан білім беру феноменін мәдениеттанулық парадигмада кешенді қарастыратын жүйелі ғылыми еңбек ретінде сипаттауға болады.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) <u>сыни талдау бар</u>; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Сариева А.Т. ұсынған теориялық-әдіснамалық тәсілдер бұрынғы зерттеулер аясында қалыптасқан көзқарастармен салыстыра отырып, сыни тұрғыдан бағаланған. Атап айтқанда: дәстүрлі көзқарас бойынша, қашықтықтан білім беру тек технологиялық-педагогикалық құрал (инструмент) ретінде қарастырылды. Ал автор ұсынып отырған көзқарас – қашықтықтан білім беруді толыққанды мәдени феномен ретінде қарастыру. Бұл тәсіл бойынша цифрлық білім беру ортасы белгілі бір мәдени нормаларды, құндылықтарды, дәстүрлі білім беру стереотиптерін өзгерте отырып, жаңа білім беру мәдениетін қалыптастырады. Келесі автордың ұсынған сыни талдауы –

			жаһандық трендтер мен жергілікті мәдени ерекшеліктер синтезі. Автор әлемдік тәжірибелерді сыни талдап, оларды қазақстандық мәдени контекске бейімдеудің нақты жолдарын ұсынады. Мысалы, батыстық дербестендірілген оқыту үлгілері қазақтың «ұстаз-шәкірт» дәстүрімен ұштастырылып, ұжымдық білім алу құндылығына негізделген гибридті модель ұсынылған. Бұл сипаттама диссертациялық зерттеудің ғылыми жаңашылдығы мен сыни талдауға құрылған әдіснамасын толық ашады
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; <u>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Бұл еңбек Қазақстанда қашықтықтан білім беру феноменінің мәдени өлшемдерін теориялық тұрғыдан кешенді түрде қарастырған тұңғыш зерттеулердің бірі ретінде маңызды орын алады. Зерттеудің сапалық әдіснамасы аясында алынған нәтижелердің басым көпшілігі (шамамен 70% шамасында) отандық ғылыми кеңістікте бұрын-соңды жүйелі түрде зерттелмеген. Осыған орай, диссертациялық жұмысты жартылай жаңа (partial novelty) сипаттағы зерттеу ретінде бағалауға толық негіз бар. Төменде диссертация барысында анықталған негізгі ғылыми-жаңа қағидалар мен нәтижелер келтірілген: 1 Қашықтықтан білім берудің технологиялық, институционалдық және құндылық-рәміздік өлшемдерін біріктіретін тұтас мәдени анықтамасы ұсынылған. 2 Қашықтықтан білім берудің макро- (жаһандық желілік құрылымдар) және микро- (цифрлық ортадағы мәдениеттену) деңгейлерін қамтитын мәдени-бағдарлы моделі әзірленген. 3 Қазақстандық контексте қашықтықтан білім берудің жергілікті өлшемі алғаш рет талданып, цифрлық теңсіздік, тілдік және мәдени айырмашылықтар, посткеңестік білім жүйесінің ықпалы қарастырылған. Сариева А.Т. диссертациясы қашықтықтан білім берудің мәдени қырларын теориялық тұрғыдан кеңейтіп, эмпирикалық деректер негізінде жаңа тұжырымдар жасаған еңбек болып табылады. Ол Қазақстандағы мәдениеттану ғылымына айтарлықтай үлес

			қосады.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Диссертациялық зерттеудің қорытындыларын толығымен жаңа деп бағалауға толық негіз беретін келесі факторлар: - отандық әдебиетте қашықтықтан білім беру негізінен педагогикалық, техникалық немесе басқарушылық аспектілерде қарастырылды. Ал бұл зерттеуде ол тұтас мәдени феномен ретінде алғаш рет теориялық тұрғыда тұжырымдалды; - Қазақстандық білім беру жүйесінің посткеңестік ерекшеліктерінің, ұлттық мәдени құндылықтардың, тілдік ахуалдың және цифрлық теңсіздіктің қашықтықтан білім беру мәдениетіне әсері алғаш рет кешенді түрде талданды. Бұрын мұндай жүйелі зерттеулер жүргізілмегендіктен, алынған нәтижелердің 70%-дан астамы отандық ғылыми кеңістікте бұрын белгісіз болған; - ауылдық және қалалық ортадағы қашықтықтан білім беру мәдениетінің айырмашылықтары, әлеуметтік осал топтардың цифрлық білім беруге қолжетімділігінің нақты кедергілері, қазақстандық білім алушылардың қашықтықтан оқытуға бейімделу стратегиялары тұңғыш рет ғылыми айналымға енгізілді.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Сариева А.Т. диссертациялық жұмысында қабылданған әдістемелік және басқарушылық шешімдер толығымен жаңалық сипатында. Автор қашықтықтан білім беру феноменін мәдениеттанулық тұрғыдан кешенді зерттеу барысында Қазақстан ғылымында бұрын қолданылмаған бірқатар жаңа тәсілдерді ұсынған. Автор ұсынған техникалық шешім – цифрлық теңсіздікті еңсерудің техникалық механизмдері; технологиялық шешімі – мәдени-бағдарлы білім беру технологиялары және адаптивті оқыту жүйелерінің мәдени модулі; ал экономикалық шешімі – әлеуметтік осал топтарды қашықтықтан оқытудың экономикалық механизмі, эмпирикалық деректерге негізделіп, жеке сыни талдауды жүзеге асыра отырып «жаңа» атауына лайық деп саналады.

			Диссертацияда ұсынылған техникалық, әдістемелік және басқарушылық шешімдер бұрыннан белгілі үлгілерді қайталамайды, қайта оларды толықтырып, қазақстандық жағдайға бейімдейді. Осы себепті, зерттеуде қабылданған шешімдер толығымен жаңа және ғылыми тұрғыда негізделген деп бағаланады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген</u> /негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Рецензияға ұсынылған диссертациялық жұмыста тұжырымдалған барлық ғылыми ережелер, қорытындылар мен ұсынымдар нақты теориялық және эмпирикалық негіздемелерге сүйенген. Қорытындылардың ғылыми тұрғыдан негізділігі: - зерттеудің ақпараттық базасының кеңдігімен және өкілеттілігімен Қазақстан бойынша жүргізілген сауалнама деректері, білім алушылармен ретроспективті сұхбат, нақты COVID-19 пандемиясы кезеңіндегі жағдайларды еске алу арқылы алынған эмпирикалық материалдармен; - жалпы ғылыми әдістердің және арнайы әдістердің, сауалнама, тереңдетілген сұхбаттар арқылы триангуляция үйлесімді қолданылуымен; - салыстырмалы тұрғыда дәлелденген – жергілікті және жаһандық контексттер салыстырылған; - статистикалық тұрғыда расталған – сандық деректер статистикалық өңдеуден өткен (Уэлчтің t-тесті, χ^2 тесті және регрессиялық талдау). Сондықтан, бұл факторлар диссертацияның барлық қорытындыларының ауқымды дәлелдемелерге негізделген ғылыми тұжырымдар екендігін толық дәлелдейді.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді</u> ; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді	7.1 Қағидат дәлелденді ме? Жауап: 1) дәлелденді. Зерттеудің негізгі қағидаттары (қашықтықтан білім беруді мәдени концепт ретінде қарастыру, жергілікті және жаһандық өлшемдердің синтезі) ауқымды теориялық және эмпирикалық дәлелдемелерге сүйенеді (540 орта және жоғары оқу орындарының студенттерінен сандық сауалнама және қала мен ауылдың теңдестірілген өкілдігі бар

		7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) <u>жоқ</u> 7.3 Жаңа ма? 1) <u>ия</u>; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) <u>кең</u> 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) <u>ия</u>; 2) жоқ	247 орта мектеп оқушысы және 293 университет студенттері). 7.2 Тривиалды ма? Жауап: 2) жоқ. Себебі, Қашықтықтан білім беруді мәдени концепт ретінде қарастыру – отандық ғылымда бұрын жүйелі түрде зерттелмеген жаңа бағыт, бұрын бұл мәселе тек техникалық немесе педагогикалық білім шеңберінде ғана зерттелген болатын. 7.3 Жаңа ма? Жауап: 1) ия. Жоғарыда ұсынған аргументтерге сәйкес, зерттеу толығымен жаңа болып табылады, одан бөлек: жаңа модель (макро- және микродеңгейлерді біріктіретін мәдени-бағдарлы модель ұсынылды); жаңа концепция: «Қашықтықтан білім беру мәдениеті» концепті алғаш рет ғылыми айналымға енгізілгенін атап өтуге болады. 7.4 Қолдану деңгейі: Жауап: 3) кең. Зерттеу нәтижелері мен ұсыныстары қолданыла алатын салалар: білім саясаты, мәдениет саласы, әлеуметтік саясат, тіпті бизнес ортада (білім беру платформаларын әзірлеуші компаниялар – өнімдерін қазақстандық мәдени контекстке бейімдеу үшін). 7.5 Мақалада дәлелденген бе? Жауап: 1) Иә. Scopus базасында индекстелген мақала; отандық ғылыми журналдар: ҚР ЖҒТК ұсынған басылымдарда бірнеше мақала жарық көрген; және халықаралық конференциялар: зерттеу нәтижелері халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларда баяндалып, тезистері жарияланған.
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) <u>ия</u>; 2) жоқ	Жұмыстың әдіснамасы ғылыми талаптарға сай. Автор мақсат, міндет, ұғымдық аппарат пен әдістерді нақты сипаттап, негізгі ұғымдарды операциялизациялауды ғылыми қисынмен жүзеге асырған. Автор, эмпирикалық зерттеуін жүргізу барысында, аралас әдістерді (mixed-methods design) қолдана отырып (сауалнама, ретроспективті сұхбат, салыстырмалы талдау, мазмұндық талдау және триангуляция жиналған деректердің

			сенімділігі мен объективтілігін қамтамасыз етеді. Эмпирикалық материалды жинау мен өңдеу кезеңдері жүйелі көрсетіліп, олардың теориялық-методологиялық негіздемесі нақты ашылған. Диссертацияда берілген барлық мәліметтер, тұжырымдар мен қорытындылар халықаралық және отандық ғылыми әдебиеттерге, салыстырмалы талдауларға және автор жүргізген эмпирикалық зерттеулерге сүйене отырып дәйекті түрде дәлелденген. Бұл зерттеудің әдіснамалық негізінің сенімділігін және ғылыми тұрғыдан негізділігін айқын көрсетеді.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u>	Сариева А.Т. диссертациялық зерттеуінде ғылыми репрезентативтілік пен сенімділікке қол жеткізу үшін қазіргі заманғы ғылыми әдістер мен компьютерлік технологияларға негізделген зерттеу құралдары қолданылған. Атап айтқанда, Қала мен ауыл арасындағы айырмашылықтар Уэлчтің t-тестілері, χ^2 тесттері және регрессиялық талдаулар арқылы талданды, ал сапалық жауаптар тақырыптық талдау арқылы тексерілді. Сұхбат материалдары мазмұндық талдау әдісі арқылы өңделіп, деректерді жүйелеу мен интерпретациялау үшін арнайы компьютерлік бағдарламалар қолданылған. Бұл ғылыми нәтижелердің нақтылығын арттырды. Жалпы алғанда, диссертациялық жұмыста деректерді жинау, өңдеу және түсіндіру кезеңдерінде компьютерлік технологиялар мен қазіргі заманғы ғылыми әдістер тиімді қолданылған. Осының нәтижесінде алынған мәліметтердің ғылыми құндылығы артып, зерттеудің дәлдігі мен объективтілігі толық қамтамасыз етілген.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Иә, диссертациялық жұмыста теориялық қорытындылар, ұсынылған модельдер, анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар арнайы ұйымдастырылған эмпирикалық (сапалық және сандық) зерттеулер арқылы толық дәлелденіп, расталған. Мәселен, автор, жұмыстағы теориялық қорытындыларын теорияны эмпирикамен салыстыру арқылы дәлелдейді. Өзара байланыстары бар қорытындыларды (теңсіздік мәселесі) корреляциялық және факторлық талдаумен байланысын

		1) ия; 2) жоқ	анықтайды. Жалпы, жұмыс барысында ұсынылған басқа да маңызды заңдылықтарды эмпирикалық түрде дәлелдей түскен.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған	Берілген жұмыстағы сәлемдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған. Соның ішінде, мәдениеттанудың классикалық теориялары (Clifford Geertz, Edward Hall, Geert Hofstede), цифрлық мәдениет (Digital Culture) теориялары (Manuel Castells), әлеуметтік капитал теориясы (Pierre Bourdieu, James Coleman) және басқа да фундаменталды еңбектеріне сілтемелерді жүйелі және орынды қолданып, зерттеу бағытының заманауи ғылыми контекстін дұрыс көрсеткен. Жалпы алғанда, диссертациядағы негізгі ғылыми тұжырымдар мен мәлімдемелер ғылыми әдебиеттермен толық расталған және этникалық кәсіпкерлік саласындағы теориялық әрі әдіснамалық бағыттардың үйлесімділігімен ерекшеленеді.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз	«Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жаһандық және жергілікті өлшемдер» диссертациялық жұмысында пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға толығымен жеткілікті. Ол зерттеудің теориялық-әдіснамалық негізін, эмпирикалық контекстін және салыстырмалы талдау мүмкіндіктерін қамтамасыз етеді. Әдебиеттер сапасы (сенімділігі, өзектілігі, халықаралық деңгейі) жоғары, ал саны мен ауқымы диссертациялық талаптарға толық сәйкес келеді. Толығырақ айтқанда, теориялық қамту, әдіснамалық сәйкестікті қатар орындай отыра, автор, хронологиялық және географиялық ауқымды да толық қамтыған. Келесі ескеретін жағдай, Қазақстандық цифрлық білім беру тарихы мен саясаты (Қазақстандық цифрлық білім беру тарихы мен саясаты) мен пандемиядан кейінгі цифрлық білім беру трансформациясын (UNESCO, OECD, World Bank есептері (2020-2024) жеткілікті қарастырған. Бұл диссертациялық зерттеудің ғылыми дәйектілігін арттырып, әдебиетпен жұмыс істеу дағдыларының жоғары деңгейін айқын көрсетеді.
9	Практикалық	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы	Иә, бұл диссертациялық зерттеудің теориялық маңызы бар. Бұл

	құндылық принципі	бар: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	тұжырымды дәлелдеу үшін, негізгі аргументтер келтіруге болады: - «Қашықтықтан білім беру мәдениеті» концепті қазақстандық ғылыми айналымға алғаш рет енгізіліп, оның мазмұны, құрылымы мен шекаралары анықталған. - Қашықтықтан білім берудің жаңа теориялық моделі – «мәдени-бағдарлы модель» ұсынылды. Бұл модель макро- (жаһандық желілік құрылымдар) және микро- (цифрлық ортадағы мәдениеттену тетіктері) деңгейлерді біріктіреді. - «Қашықтықтан білім беру», «цифрлық білім беру мәдениеті», «білім берудегі мәдени бейімделу», «цифрлық теңсіздіктің мәдени механизмдері» сияқты негізгі ұғымдардың мазмұны айқындалып, олардың арасындағы өзара байланыстар теориялық тұрғыда жүйеленген. - Барлық теориялық тұжырымдар мен модельдер жүргізілген эмпирикалық зерттеулермен расталып, теория мен практика арасындағы байланыс қамтамасыз етілген.
	9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	1) <u>ия</u> ; 2) жоқ	Сариева Альбина Тельмановнаның диссертациялық жұмысы айқын <u>практикалық</u> маңызға ие. Зерттеу нәтижелері мемлекеттік білім саясатын жетілдіруде, білім беру ұйымдарының жұмысын ұйымдастыруда, IT-платформаларды бейімдеуде және әлеуметтік осал топтарды қолдауда нақты қолданыс таба алады. Пилоттық жобалар мен сарапшылардың оң бағалауы нәтижелердің практикалық құндылығын растайды. Оған қоса, автор еңбегінде 6 нақты ұсыныс білдіреді, олар сандық және сапалық деректерді ашық талқылау, жергілікті қауымдастықпен тұрақты кері байланыс циклдарын ұйымдастыру және нәтижелерді өңірлік деңгейде салыстырып талдау жұмыс нәтижесін арттырады.
	9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?	1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) жартылайжаңа (25-75%)	Ұсынылған практикалық ұсыныстардың <u>толығымен жаңа</u> екені анық байқалады. Зерттеу барысында қашықтықтан білім беруді мәдени концепт ретінде тұңғыш рет қарастыру нәтижесінде әзірленген бұл ұсыныстар бұрынғы педагогикалық немесе

		жаңаболыптабылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	технологиялық сипаттағы шешімдерден түбегейлі ерекшеленеді. Нақтырақ айтқанда, автор ұсынған мәдени-бағдарлы модель, цифрлық теңсіздікті еңсерудің мәдени механизмдері, қазақстандық білім платформаларын ұлттық мәдени контекске бейімдеудің техникалық және мазмұндық шешімдері, сондай-ақ әлеуметтік осал топтардың қашықтықтан білім алуына арналған инклюзивті механизмдер – осының бәрі отандық және халықаралық тәжірибеде бұрын ұсынылмаған, толығымен жаңа практикалық ұсыныстар болып табылады. Осыған байланысты, диссертацияда ұсынылған практикалық ұсыныстардың жаңалығы толығымен жаңа деп бағаланады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) <u>жоғары</u> ; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертациялық жұмысының академиялық жазу сапасы жоғары деңгейде деп бағаланады. Автор ғылыми стиль талаптарын сақтай отырып, мәтін мазмұнын жүйелі және дәлелді түрде баяндаған. Қолданылған ғылыми терминдер мен ұғымдар сауатты әрі орынды таңдалған, бұл зерттеудің кәсіби деңгейін айқын көрсетеді. Диссертацияда: - академиялық логика сақталған, бөлімдер арасында құрылымдық және мазмұндық сабақтастық бар; - тұжырымдар мен дәлелдер нақты әрі дәйекті берілген; - ғылыми категориялар мен әлеуметтанулық ұғымдар сауатты пайдаланылған; - мәтін мазмұны ғылыми дәлдікпен баяндалып, тілі айқын әрі түсінікті; - жалпы мазмұн академиялық стандарттарға толық сәйкес рәсімделген. Бұл жайт диссертанттың зерттеу тақырыбына терең бойлағанын, ғылыми жазу дағдысының жоғары екенін және жұмыстың ресімделуі жағынан академиялық талаптарға сай екенін дәлелдейді.
11.	Диссертацияға ескертулер		1. Ұсыныстардың ауқымдылығы, кейбір практикалық ұсыныстар тым ауқымды және оларды іске асырудың нақты кезеңдік жоспары, ресурстық қамтамасыз етілуі, заңнамалық

			өзгерістер қажеттілігі жеткілікті түрде егжей-тегжейлі көрсетілмеген. 2. Уақытша кесіндінің шектеулілігі. Зерттеу негізінен пандемия кезеңінен кейінгі (2021-2024) деректерге сүйенеді. Пандемияға дейінгі қашықтықтан білім берудің қалыптасу кезеңі (2000-2019) жеткілікті зерттелмеген. Жоғарыда аталған ескертулерге қарамастан, диссертациялық зерттеудің жаңашылдығы, өзектілігі, теориялық және практикалық маңыздылығы айқын әрі дәлелденген. Бұл ескертулер зерттеудің кемшіліктерін көрсету үшін емес, керісінше, оны одан әрі жетілдіру, кеңейту және тереңдету бағыттарын анықтау үшін ұсынылып отыр.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Жариялаған ғылыми мақалалары диссертациялық зерттеу тақырыбының өзегін құрайтын мәселелерге бағытталған және зерттеу міндеттерінің мазмұнын толық ашады. Әрбір мақалада қашықтықтан білім берудің әлеуметтік-мәдени табиғаты, урбанистік кеңістіктегі интеграция, әлеуметтік капитал ерекшеліктері ғылыми тұрғыдан қарастырылған. Мақалаларда қолданылған әдіснамалық тәсілдер сауалнама, тереңдетілген сұхбат, статистикалық әдістер арқылы негізделіп, қазіргі сапалық және аралас әдістерге негізделген зерттеулердің талаптарына сәйкес келеді және дербес зерттеу жүргізілгенін айқын дәлелдейді. Ғылыми материалдардың құрылымы, эмпирикалық базасы мен ұсынылған тұжырымдар докторанттың зерттеу дағдылары мен аналитикалық қабілетін көрсетеді. Докторанттың жарияланымдары халықаралық және отандық ғылыми журналдарда (Scopus, Web of Science, ҚР ҒЖБМ БҒССҚК тізімі) жарық көріп, зерттеу нәтижелерінің ғылыми қауымдастық тарапынан мойындалғанын растайды. Әр мақалада зерттеудің жаңалығы, теориялық негіздемесі және тәжірибелік маңыздылығы нақты көрініс тапқан. Осыған орай, диссертация мазмұнын бейнелейтін ғылыми мақалалар сериясы зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді, ғылыми деңгейі жоғары және

			PhD дәрежесін алуға қойылатын талаптарға толық сай деп есептейміз.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28- тармағына сәйкес)		Сариева Альбина Тельмановнаның «Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жаһандық және жергілікті өлшемдер» тақырыбындағы диссертациялық жұмыс өзекті ғылыми мәселені көтереді, мазмұны мен құрылымы тақырыпқа толық сәйкес келеді, автордың өзіндік ғылыми қолтаңбасы анық байқалады, ал алынған нәтижелер мен қорытындылар жеткілікті дәрежеде дәлелденген. Зерттеудің жаңашылдығы, теориялық және практикалық маңыздылығы, сондай-ақ нәтижелердің нақты білім беру жүйесінде қолданылу мүмкіндігінің жоғарылығы ерекше назар аударуға тұрарлық. Диссертацияға қойылған ескертулер оның жалпы ғылыми деңгейін төмендетпейді және жұмыстың дербестігі мен аяқталғандығын растайды. Осыған сүйене отырып, ресми рецензент диссертацияның «Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жаһандық және жергілікті өлшемдер» тақырыбы бойынша «8D03102 – Мәдениеттану» философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылатындығын білдіреді.

Шешімі: Сариева Альбина Тельмановнаның «8D03102 – Мәдениеттану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған «Қашықтықтан білім беру мәдениет концепті ретінде: жаһандық және жергілікті өлшемдер» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ғылымды дамытудың басым бағыттарына сәйкес келеді, ғылыми жаңалығы бар, теориялық және тәжірибелік маңыздылығы логикалық тұтастықпен және ішкі бірлікпен сипатталады. Қашықтықтан білім беруді мәдениеттанулық концепция тұрғысынан зерделеу Қазақстанда алғашқылардың бірі ретінде қарастырылып отырған тың бағыт. Зерттеу нәтижелерін Қазақстанның әртүрлі өңірлерінде бейімдеп қолдану әлеуеті жоғары, ал автор ұсынған мәдени-бағдарлы моделі мен практикалық ұсынымдары қашықтықтан білім беруді ұйымдастыруды жетілдіруге, білім беру саласындағы цифрлық теңсіздікті еңсеруге және урбанистік кеңістіктегі білім беру саясатын дамытуға бағытталған. Диссертациялық жұмыста барлық нәтижелер қазіргі заманғы сапалық және аралас зерттеу әдістерін – сауалнама, тереңдетілген сұхбат, триангуляция қолдана отырып алынған, бұл ғылыми тұжырымдардың дәлдігі мен сенімділігін қамтамасыз етеді. Жалпы, диссертациялық жұмыс ғылыми зерттеудің толықтығы мен тәуелсіздігін, оның жоғары академиялық деңгейде жазылуын және жүйелі құрылымын айқын көрсетеді. Жұмыс «Дәрежелер беру қағидалары» талаптарына толық сәйкес келеді.

Осыған байланысты, ізденушіге «8D03102 –Мәдениеттану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге болады деп санаймын.

Ресми рецензент:

Философия ғылымдарының докторы, профессор,

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің

Ғылыми жұмыс және стратегиялық бастамалар жөніндегі проректоры

Құлсариева А.Т.